

СЕРВІСИ ЕЛЕКТРОННИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ ЯК ЗАСОБИ СПІЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Електронні соціальні мережі сьогодні активно використовуються у житті багатьох, їх популярність швидко зростає, на що вказують численні статистичні звіти інтернет-компаній, зокрема сайт «Alexa's digital marketing tools» (<http://www.alexa.com/>). Топ кращих сайтів в Україні (станом на лютий за результатами трьох останніх місяців) очолює Пошукова система Google.com.ua; соціальна мережаVk.com (міжнародний сервіс комунікації та пошуку людей); Відеохостинг Youtube.com (представлені користувачем відео, що ранжуються, з коментарями та конкурсами, став соціальною мережею для широкого кола користувачів); соціальна мережа Ok.ru (дозволяє знайти однокласників, випускників, однокурсників і просто нових та старих друзів, а також відновити та підтримувати зв'язок з ними); Пошукова система Yandex.ua. Примітно, що сайти приватних оголошень, енциклопедії, сайти новин та інтернет-магазини розташувалися в рейтингу нижче.

Електронні соціальні мережі (ЕСМ) сьогодні, це досить великий, неоднорідний, "строкатий" клас користувацьких багатофункціональних сайтів. Ми поділяємо думку про те, що блог-платформи (Blogger, Twitter), форуми для дискусій, мультимедіа мережі (Instagram, Youtube, Flickr), соціальні медійні проекти, соціальні закладки є окремими видами ЕСМ поряд з професійними соціальними мережами, тематичними та освітніми соціальними мережами, дослідницькими й універсальними соціальними мережами (Facebook, V Kontakte). Всі перелічені ЕСМ мають певний спільний функціонал, до якого належить: створення індивідуальних профілів, взаємодія користувачів, можливість досягнення спільної мети шляхом кооперації, обмін ресурсами.

На нашу думку, дидактичну цінність ЕСМ визначають їх засоби для забезпечення групової взаємодії, що можуть стати засобами спільної навчальної діяльності, а також засобами розгортання соціальних контактів та розширення соціальної взаємодії.

У [1] нами було проаналізовано результати декількох опитувань, що проводилися протягом останніх років у США та Україні щодо забезпечення учнів комп'ютерною технікою, доступу до Інтернет та використання ЕСМ. На думку переважної більшості батьків, Інтернет, а саме ЕСМ як і раніше "великий поганий вовк". Переважну більшість учителів турбує можливість виникнення конфліктів, які можуть статися в результаті використання ЕСМ у навчальному процесі. Педагоги почуваються не комфортно, оскільки учні краще володіють різними технічними засобами. Проте, соціальні медіа багатогранні, вони мають свої плюси і мінуси, вони зробили революцію в багатьох галузях, і в кінці кінців вони пронизали систему освіти. Так, у США 93% старшокласника мають свій аккаунт у Facebook, 25% часу Інтернет учень витрачає на відвідування ЕСМ, 46% викладачів використовують соціальні відео та підкасти як освітні доповнення до своїх лекцій. Студенти коледжів вважають ЕСМ комфортним середовищем, платформою для продукування ідей та порозуміння, високо оцінюють можливість дискутувати, об'єднуватися в групи, кооперуватися для виконання навчальних завдань, отримувати академічну підтримку від однолітків. Учні активно використовують засоби масової інформації під час навчально-виховного процесу в класі або під час виконання домашнього завдання. Все більше вчителів (вже у 2010 році 27%) підтримує спілкування з фахових проблем у професійних спільнотах саме завдяки ЕСМ.

В останнє десятиліття Інтернет змінив наше бачення про те, як викладачі та учні можуть навчатися в класі. За допомогою електронних карт та галерей знімаються географічні обмеження для досліджень пам'яток культури, історії. Можна звернутися до оновлених фактів на сторінках Wiki, або читати повідомлення у блозі відомого дослідника. Методичні

кабінети, школи, управління освітою здатні ділитися і співпрацювати у приватних (закритих) електронних соціальних мережах, розширюючи колективні знання і ставлення до нових ідей, педагогічних знахідок. З'явився новий термін: Освіта 2.0 – соціальні мережі й освіта. До інструментів Освіти 2.0, як правило, відносять платформи для блогів, вікі та приватних сайтів соціальних мереж. Ці інструменти дозволяють зробити свій внесок у онлайн-бібліотеку знань, що постійно розширюється. В епоху Освіти 2.0 інтернет-публікації та спільне використання онлайн-інструментів довгостроково впливають на майбутнє освіти.

Кожен сучасний учитель повинен уміти використовувати для досягнення педагогічних цілей як формальні, так і неформальні методи навчання, до яких все частіше відносять і навчання з використанням ЕСМ, а також уміти підтримувати, так зване, динамічне знання освітніх спільнот. Веб заповнюють професійні навчальні мережі, які охоплюють широкий спектр дисциплін та інтересів і, що більш важливо, беруть участь у «будівництві знань». Оповідання як спосіб колективного навчання, як форма передачі інформації з розвитком і поширенням електронних соціальних мереж, зокрема блог-платформ, отримало нове життя.

Одним із сучасних трендів досягнення успіху в бізнесі є процес спільної діяльності в інтелектуальній сфері окремих людей або організацій для досягнення спільних цілей при якому відбувається обмін знаннями, навчання і, так зване, досягнення згоди. Добре, якщо такий досвід учні отримують ще у школі. Якщо колаборативне навчання (навчання у співпраці, в спільній роботі) сприймається як деяка теорія взаємодії в навчальному процесі, визначення загального його спрямування, то кооперативне навчання є засіб реалізації колаборації.

Кооперативне навчання орієнтоване на використання кількісних методів, які враховують досягнення – результати навчання. Кооперативне навчання являє собою структуровану, систематичну навчальну стратегію, при якій малі цілеспрямовано відібрані групи в 3-5 учнів працюють разом над спільною метою, створюючи при цьому певний кінцевий продукт, що володіє змістовою конкретністю. Склад групи неоднорідний. Група складається з учнів різного рівня успішності, різними здібностями й навичками. При цьому, кожен учень індивідуально відповідає за результати своєї роботи, а вчитель виступає в ролі консультанта процесу групового навчання. Всі учні в групі несуть відповідальність за роботу (немає лідера). Кооперативне навчання більш цілеспрямовано, ніж колаборативна система організації навчальної діяльності, і більше центровано на викладача. Кооперативна робота в групі охоплює як успішне просування в пізнавальному процесі кожного учня, так і зав'язування, і підтримку хороших робочих відносин між членами групи. Для успішної кооперативної роботи необхідний цілий ряд соціальних навичок: вміння слухати, поважати думку опонента, висловлювати критику з метою виправлення помилок.

Колаборативне навчання включає такі формати як групові проекти, спільні розробки тощо. В контексті електронного навчання колаборативне навчання отримало нове трактування (computer-supported collaborative learning). Його, в першу чергу, пов'язують з використанням сервісів веб 2.0, соціальних мереж, програм, що підтримують сумісну діяльність, віртуальних спільнот із метою навчання.

Отже, безкоштовне користування сервісами ЕСМ та зручне зберігання даних (ресурсів, подій, посилань, нагадувань тощо), популярність ЕСМ серед підлітків та учнівської молоді створюють передумови, що сприяють використанню ЕСМ в плануванні, організації та здійсненні навчально-пізнавальної діяльності. Під час навчання із застосуванням сервісів ЕСМ комунікація набуває рис продуктивної дискусії. Учні, які беруть участь в обговоренні, повинні аргументовано висловлювати власну думку, притримуватися визначених позицій. Навчальна діяльність учнів у співпраці з іншими сприяє формуванню соціальних навичок, виховує відповідальність, а взаємна підтримка та схвалення в групі створює такі необхідні сьогодні позитивні стимули до навчання. Найбільший ефект, який можна визначити у використанні ЕСМ спостерігається у розвитку ІК-компетентності як учителів, так і учнів [2] та формуванні суб'єктивно нового знання. Це дозволяє розглядати ЕСМ як засоби інформаційно-когнітивних технологій і потребує подальших досліджень.



Рис. 1. Використання ЕСМ у навчальній діяльності.

Використанню ЕСМ сприяє, також їх доступність завдяки зручним тарифам компаній мобільного зв'язку. За останніми даними у 2016 році кількість користувачів смартфонів у світі досягло двох мільярдів. Час, який витрачає людина на різні операції з мобільним телефоном до 3 годин на добу. Отже, цілком природно, що аналітики ІТ-компаній відмітили зростаючий попит на «мобільне навчання». 45% опитаних учнів 12-17 років [3] кажуть, що мобільний телефон дозволяє їм відчувати себе пов'язаним з їх соціумом (в оригіналі «to feel connected to their social world»). Цікаво, що у підлітків цей феномен спостерігається більш виразно ніж в учнів старшої школи. Більшість дітей у віці 12 років вже мають свій стільниковий телефон. 73% підлітків можуть відправляти SMS, дзвонити і виконувати інші функції, не потребуючи встановлення спеціальних додатків. Цікаво, що дівчата більш схильні використовувати телефони. 91% підлітків використовують телефони для виходу у електронні соціальні мережі, обміну повідомленнями, участі у відео-чатах, використання інтернет-дошки або онлайн ігор. 74% вчителів вважають, що використання ІКТ мотивує до навчання. Батьки з цим погоджуються, зокрема 71% вважають, що мобільні пристрої відкривають нові можливості для навчання.

Ризиком при використанні мобільних телефонів у навчально-виховному процесі є шахрайство. Так, наприклад, 7 з 20 учнів старшої школи визнають, що удавалися до списування (в оригіналі «storing notes, leaking test questions, looking up answers»).

Топ використань мобільних телефонів в класі виглядає наступним чином: дослідження (ретельні пошуки, розвідки), створення та обмін фото, читання електронних книг, чати, обмін через блоги, мобільні щоденники, подзвонити другу, сканування кодів – більшість з цього може бути реалізована саме за допомогою сервісів ЕСМ та використана у навчальній діяльності.

Вище згадані методичні підходи вимагають «нової грамотності» [4] від учителя, більш високого рівня інформаційно-комунікаційної компетентності (ІК-компетентності). З іншого боку, активне використання ЕСМ та інших засовів ІКТ в освітній практиці спричинює поступовий розвиток ІК-компетентності. Учитель опановує методи й стилі інформаційної навчальної діяльності, що адекватна ситуації, які виникають в процесі розвитку освітнього інформаційного середовища; формує навички ефективної мережної взаємодії педагогічних команд у глобальному інформаційному освітньому просторі; розвиває компетенції, необхідні для побудови ефективних програм навчання у відкритому інформаційно-освітньому середовищі; освоює сучасні інструменти прогнозування, аналітики, діагностики освітніх результатів.

Чи готовий сучасний учитель до внесення в свою педагогічну діяльність змін, орієнтованих на активне і ефективне використання ЕСМ? Актуальним для вітчизняної освіти є формування й розвиток здатності кожного учителя до ефективної співпраці й обміну досвідом з педагогічними командами у своїй професійній сфері; набуття знань про нові методи навчання, які забезпечують гнучкість і адекватність впровадження нових ІКТ в

навчальний процес. Вище зазначене не може відбуватися стихійно, без цілеспрямованого педагогічного впливу. Для цього в Інституті інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України у межах виконання фундаментальних досліджень «Формування інформаційно-освітнього середовища навчання старшокласників на основі технологій електронних соціальних мереж» і «Методологія формування хмаро орієнтованого навчально-наукового середовища педагогічного навчального закладу» (http://iitlt.gov.ua/working/result_ndr.php) здійснюється дослідно-експериментальна робота за темами «Хмарні сервіси в освіті» та «Розумники» на базі ЗНЗ у всіх областях України (групи #Cloud services in education та Розумники (Smart kids) на Фейсбуці).

Список використаних джерел

1. Pinchuk, O. Perspective analysis of use of social networks as learning tools in learning environment / Пінчук О. П. // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – № 4 (54). – С. 83-98. – Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1482>
2. Пінчук О.П. Проблема формування ІК-компетентності учнів у відкритому інформаційно-освітньому середовищі: аспект використання електронних соціальних мереж у навчанні / Пінчук О.П. // Комп'ютер в школі та сім'ї. – 2016. – № 8 . – С.4-10.
3. e-Learning Industry LLC. eLearning Infographics Community, <http://elearninginfographics.com/parents-guide-to-teens-and-mobile-phone-use-infographic> (2016)
4. Johnson's, Doug: Top Ten Social Media Competencies for Teachers, <http://doug-johnson.squarespace.com> (2010)